

Effect van seksevoorkeur op gezinsvorming

Andries de Jong

Voor Nederlandse ouders bestaat het ideale gezin uit een zoon en een dochter. Hetzelfde geldt voor ouders uit Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba. Turkse ouders hebben een duidelijke voorkeur voor jongens. Als ze nog geen zoon hebben, willen Turkse ouders vaker een derde kind. Dit geldt niet voor Marokkaanse ouders: zij krijgen, ongeacht of ze al een zoon hebben, ongeveer even vaak meer dan twee kinderen. Voor alle vier allochtone groepen geldt dat de mate waarin men een derde kind krijgt duidelijk hoger ligt dan onder autochtonen.

Inleiding

Paren in Nederland lijken een duidelijke voorkeur te hebben voor een gezin met twee kinderen. Het gemiddeld kindertal ligt voor moeders die in de periode 1945–1965 zijn geboren stabiel op ongeveer 2,2. Ongeveer vier op de vijf moeders met één kind hebben een tweede kind gekregen en slechts één op de drie moeders met twee kinderen heeft een derde kind gekregen. Aangezien een kindertal van twee de norm lijkt te zijn, kan de vraag worden gesteld in hoeverre de geslachtssamenstelling van het kindertal de kans op het krijgen van een derde kind beïnvloedt.

Uit Amerikaanse (Teitelbaum en Mantal, 1971) en Noorse bronnen (Brunborg en Kravdal, 1986) blijkt dat er een vrij algemene voorkeur voor een mannelijke nakomeling bestaat. Dit betekent dat in gezinnen met uitsluitend dochters naar verhouding vaker een volgende geboorte zal plaatsvinden dan in gezinnen met één of meer zonen. Voor Nederland constateert de Jong (1988) op basis van de registratie van 1 januari 1987 dat er geen duidelijke voorkeur bestaat voor een mannelijke nakomeling. Er bestaat echter wel een sterke voorkeur voor een gezinstype met zowel een jongen als een meisje. Vrouwen die waren geboren tussen 1947 en 1956 en die zowel een zoon als een dochter hadden, kregen minder vaak een volgend kind dan moeders met uitsluitend zonen of uitsluitend dochters. Het verschil bedroeg 6 à 7 procentpunten. Ook Zakee (1991) constateerde op basis van het Onderzoek Gezinsvorming 1988 dat vrouwen een voorkeur hebben voor kinderen van verschillend geslacht. Het percentage respondenten dat een volgend kind wil, lag onder vrouwen met twee jongens of twee meisjes respectievelijk 4 en 6 procentpunten hoger dan onder vrouwen met zowel een zoon als een dochter.

In dit artikel wordt nagegaan in hoeverre nog steeds sprake is van een effect van seksevoorkeur op de gezinsvorming. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde structuurtelling uit de Gemeentelijke Basisadministratie waarbij is uitgegaan van de situatie op 1 januari 2003. Voor vrouwen is nagegaan hoeveel kinderen ze tot dusverre hebben gekregen. Van deze kinderen zijn het geslacht en de geboortedatum bekend. Op basis hiervan kan het proces van gezinsvorming worden geconstrueerd. Van de moeders is het geboorteland bekend. Dit biedt de mogelijkheid om na te gaan in hoeverre allochtonen andere geslachtsvoorkeuren hebben dan autochtonen. In dit artikel worden de geslachtsvoorkeuren van de vier grote groepen niet-westerse allochtonen, te weten Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen (inclusief Arubanen), belicht.

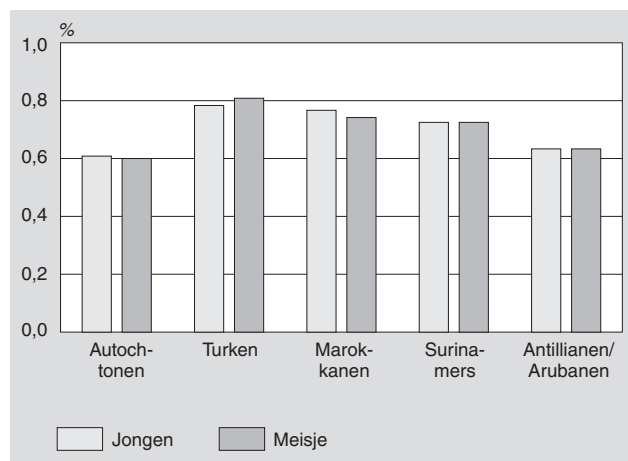
Bij bovengenoemde benadering dient echter een kanttekening te worden geplaatst. Een nadeel van deze benadering is dat op 1 januari 2003 de jongere vrouwen hun vruchtbare periode nog niet geheel achter de rug hebben. Deze jongere vrouwen kunnen in de toekomst nog meer kinderen krijgen, hetgeen niet is meegenomen bij het bepalen van de kans op het krijgen van een volgend kind voor de totale groep vrouwen op 1 januari 2003. Hierdoor ligt de kans op het krijgen van een volgende kind lager dan de hierboven

genoemde cijfers voor moeders die zijn geboren in de periode 1945–1965.

Sekse eerste kind heeft vrijwel geen effect op gezinsvorming

In grafiek 1 is het percentage vrouwen weergegeven dat na het eerste kind een tweede kind heeft gekregen, uitgesplitst naar geslacht van het eerste kind. Hieruit blijkt dat zo'n 60 procent van de autochtone vrouwen een tweede kind heeft gekregen, ongeacht of het eerste kind een jongen of een meisje was. Ook voor de vier allochtone groepen lijkt het geslacht van het eerste kind geen effect te hebben op de kans om een tweede kind te krijgen. Tevens blijkt dat de kans om een tweede kind te krijgen onder de vier allochtone groepen hoger is dan onder autochtone vrouwen. Dit geldt in het bijzonder voor Turkse vrouwen.

1. Kans op een tweede kind naar geslacht eerste kind, 1 januari 2003

Geslachtssamenstelling kindertal van invloed op krijgen van derde kind

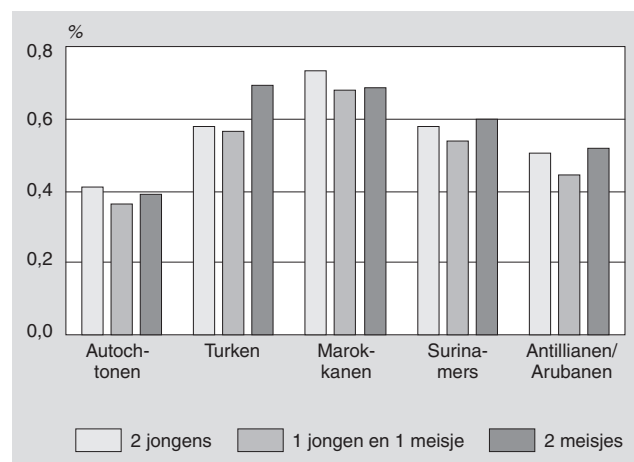
Bij autochtone moeders die twee kinderen hebben gekregen, heeft de geslachtssamenstelling van de kinderen effect op de kans om een volgend kind te krijgen. Als een moeder twee zonen heeft, dan is de kans om nog een kind te krijgen 41 procent. Met 39 procent is dit aandeel vrijwel gelijk voor moeders met twee dochters. Als de moeder al een zoon én een dochter heeft, dan is de kans dat er een derde kind komt 36 procent. De sekse van de eerste twee kinderen is dus van invloed op de kans dat men een derde kind wil. In een gezin met twee zonen wil men vaker nog een derde kind omdat men hoopt op een dochter, vice versa. Als er in een gezin al een jongen én een meisje zijn, dan is de kans groter dat men geen volgend kind meer wil.

Hetzelfde geldt voor Surinaamse ouders: in gezinnen met een jongen én een meisje heeft 54 procent van de ouders een volgend kind gekregen, tegen 60 procent van de gezinnen die uit twee meisjes bestonden. Ook bij Antilliaanse ouders is sprake van een voorkeur voor een gezin met zowel een jongen als een meisje. Deze voorkeur lijkt zelfs iets meer uitgesproken te zijn dan onder autochtonen.

Turkse ouders hebben een meer uitgesproken voorkeur voor een zoon. Bij gezinnen die uit twee meisjes bestonden, heeft 69 procent een derde kind gekregen. Onder gezinnen met een jongen

en een meisje bedroeg dit aandeel 56 procent en onder gezinnen met twee jongens 58 procent. Bij Marokkaanse ouders is daarentegen geen voorkeur voor een gezin met een jongen zichtbaar: de kans op een derde kind ligt op zo'n 73 procent als het gezin bestaat uit twee jongens. Deze kans is slechts enkele procentpunten lager als het gezin bestaat uit twee meisjes of uit een jongen en een meisje. Marokkaanse ouders krijgen echter meer kinderen dan Turkse ouders en hebben daardoor meer kans om uiteindelijk ten minste één zoon te krijgen. Uit de grafiek blijkt dat bij Turken de kans op een derde kind in gezinnen met twee meisjes vrijwel even hoog ligt als bij Marokkanen. Onder Marokkanen is de kans dat men een derde kind wil, als men twee jongens of een jongen én een meisje heeft, echter duidelijk hoger dan onder Turken. Opvallend is dat de mate waarin men een derde kind krijgt bij alle vier allochtone groepen duidelijk hoger ligt dan onder autochtonen.

2. Kans op een derde kind naar geslachtssamenstelling kinderen, 1 januari 2003

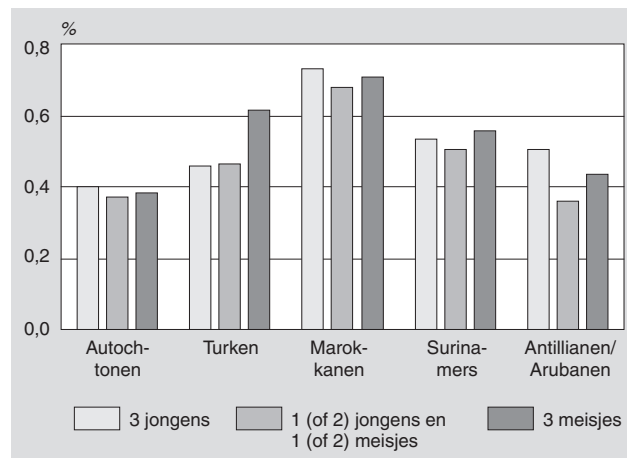

Geslachtssamenstelling van kindertal ook van invloed op krijgen van vierde kind

Bij allochtonen blijven de verschillen in 'strategisch' vruchtbaarheidsgedrag bestaan, ook als men al drie kinderen heeft. Onder Surinaamse en Antilliaanse moeders met drie meisjes of drie jongens is de kans op een vierde kind groter dan onder moeders met tenminste één jongen en tenminste één meisje. Bij autochtone vrouwen is dit patroon slechts in verzwakte vorm zichtbaar.

Van de Turkse vrouwen met drie meisjes heeft zo'n 60 procent een vierde kind gekregen, tegen 45 procent van de Turkse vrouwen met minstens één zoon. De voorkeur voor een vierde kind, in het geval dat men nog geen zoon heeft, is onder Turkse vrouwen groter dan onder Marokkaanse vrouwen. Marokkaanse moeders hebben voor elke combinatie van jongens en meisjes een ongeveer even grote kans op het krijgen van een vierde kind, namelijk circa 70 procent. Doordat Marokkaanse moeders vaker een vierde of volgend kind krijgen dan Turkse moeders, hebben ze uiteindelijk een grotere kans om ten minste één zoon te krijgen.

3. Kans op een vierde kind naar geslachtssamenstelling kinderen, 1 januari 2003

Literatuur

- Brunborg, H. en O. Kravdal, 1986, Een zoon of een dochter? Demos, juli/augustus 1986, blz. 49–51. NIDI, Den Haag.
- Jong, A.H. de, 1988, Vrouwen naar kindertal, 1 januari 1987. Maandstatistiek van de Bevolking, juni 1988, blz. 17–23. CBS, Voorburg/Heerlen.
- Teitelbaum, M.S. en N. Mantel, 1971, Socioeconomic factors and the sex ratio at birth. *Journal of Biosocial Science* 3, blz. 23–41.
- Zakee, R. 1991, Vrouwen hebben voorkeur voor kinderen van verschillend geslacht. Maandstatistiek van de Bevolking, mei 1991, blz. 11. CBS, Voorburg/Heerlen.